

**KAIP SAUGIAI IR PATIKIMAI TVARKYTI ATSISKAITYMŲ FISKALINIUS
DUOMENIS?****ESAMOS SITUACIJOS IR IŠŠŪKIO APRAŠYMAS**

leškoma būdu, kaip užtikrinti, kad nutrūkus ryšiui tarp Atsiskaitymo priemonės (analogiškos kasos aparatui) ir serverio (-ių) (pvz. decentralizuoto DLT* tinklo, kur būtų perduodami ir registruojami operacijų (kvitų) fiskaliniai duomenys), Atsiskaitymo priemonė galėtų toliau saugiai (nebūtų galimybių duomenų manipuliacijoms) savo terpėje apskaityti operacijas (angl. offline režimu), o į serverį (-ius) neperduoti duomenys (pardavimo kvito / operacijų fiskaliniai duomenys) nebūtų Atsiskaitymo priemonės terpėje prarasti ar pakeisti (manipuliuoti) iki ryšio atstatymo su serveriu (-iais) (DLT tinklu).

Prieš pradėdant kurti Virtualios fiskalizacijos e-paslaugą** Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI prie FM) susidūrė su iššūkiu, kaip minėtos paslaugos apimtyje realizuoti kvito duomenų nepakeičiamumo, atsekamumo, patikimumo ir decentralizuoto perdavimo sprendinius. Planuojama, kad virtualios fiskalizacijos sprendinys turi būti realizuotas per decentralizuotus duomenų teikimo-gavimo mazgus (serverius). T.y. planuojama, kad mazgų tvarkytojai būtų ne tik VMI prie FM, bet ir kiti ūkio subjektai veikiantys vienoje ekosistemoje, pvz., veikiančioje DLT pagrindu. Tokia ekosistema minimizuotų fiskalinių duomenų manipuliavimo rizikas. Tačiau kyla iššūkis, kaip minėtoje ekosistemoje integruoti tokius sprendinio panaudos atvejus, kai nutrūksta ryšys tarp Atsiskaitymo priemonės ir duomenų teikimo-gavimo mazgo (serverio). VMI prie FM siekia įvertinti šio iššūkio suvaldymo technologinius būdus.

**DLT – tai paskirstyto žurnalo technologija (angl., Distributed ledger technology), realizuojanti decentralizuotą dalijimosi duomenimis ir valdymo infrastruktūrą, kuri užtikrina aukštą saugumą, duomenų nekintamumą, operacijų skaidrumą ir nereikalauja vieno centrinio valdymo taško.*

***VMI prie FM siekdama sudaryti prielaidas amortizuoti kasos aparatų naudotojų išlaidas, planuoja kurti „Virtualios fiskalizacijos“ elektroninę paslaugą, kuri sudarys sąlygas rinkoje atsirasti alternatyviems ūkinių operacijų apskaitymo būdams (pvz. vietoje kasos aparato būtų galima kurti ir naudoti kitokias Atsiskaitymo priemones, tokias kaip bankinių kortelių skaitytuvus, mobiliąsias programėles, kitas taikomąsias programas). Naudojant šią paslaugą bus taupomos mokesčių mokėtojų patiriamos administracinės ir laiko sąnaudos (jie patirs mažiau išlaidų, kurios dabar patiriamos įsigyjant ir prižiūrint kasos aparatą, pildant ir archyvuojant bei saugant popierinius kasos operacijų žurnalus). Taip pat sumažės mokesčių administratoriaus atliekamų fizinių kontrolės veiksmų pas sąžiningus mokesčių mokėtojus skaičius bei mokesčių administratoriaus atliekamų mokesčių mokėtojų kontrolės veiksmų trukmė, kadangi didžiąją dalį veiksmų automatinėmis priemonėmis atliks pats mokesčių administratorius.*

NORIMAS REZULTATAS

VMI prie FM ateityje įdiegus Virtualios fiskalizacijos kasos aparatams ir kitoms atsiskaitymo priemonėms paslaugą, mokesčių administratoriui bus sudaryta galimybė automatiškai el. būdu gauti informaciją apie faktiškai įvykusias ūkines operacijas (fiskalinius prekių/paslaugų pardavimo duomenis) mokesčių administravimo tikslais. Virtualią fiskalizaciją (t.y. fiskalinių duomenų apsaugoji-

mą nuo manipuliacijų ir teikimą per decentralizuotus duomenų mazgus (serverius)) planuojama vykdyti (i) tiesioginiu ryšiu (angl. online), kai operacijos apskaitomos Atsiskaitymo priemonėmis be integruotos techninės įrangos – fiskalinio bloko ir (ii) netiesioginiu ryšiu (angl. offline, pvz. kartą per 24 val. perduodama nustatyto periodo informacija), kai operacijos apskaitomos Atsiskaitymo priemonėmis (kasos aparatais) su integruota technine įranga – fiskaliniu bloku.

Sprendžiamo iššūkio apimtis yra tik atvejis (i), kai Virtuali fiskalizacija veikia tiesioginiu ryšiu (angl. online), kai operacijos apskaitomos Atsiskaitymo priemonėmis be integruotos techninės įrangos – fiskalinio bloko. T.y. sprendžiant iššūkį, turi būti orientuojamasi išskirtinai į programines priemones, siūlomi sprendimai negali būti grindžiami papildomos techninės įrangos (analogiškos kasos aparatuose naudojamiems fiskaliniams blokams) naudojimu. Sprendinys turi būti lengvai pritaikomas integracijai su DLT technologijos pagrindu veikiančiu decentralizuotu duomenų teikimo-gavimo mazgu (serveriu).

Taip pat fiskalinių duomenų apsaugojimui turi būti užtikrinamas duomenų pasirašymo sertifikatų panaudojimas.

SPRENDIMO TINKAMUMAS

VMI prie FM siekia įvertinti šio iššūkio suvaldymo technologinius būdus. Jei pasiūlytas sprendinys užtikrins, kad duomenys Atsiskaitymo priemonės terpėje negali būti prarasti ar pakeisti (manipuliuoti) iki ryšio atstatymo su serveriu (-iais), tai bus vertinama kaip tinkamas rezultatas.

REZULTATŲ TĖSTINUMAS

Jei sprendimas užtikrins, kad duomenys Atsiskaitymo priemonės terpėje negali būti prarasti ar pakeisti (manipuliuoti) iki ryšio atstatymo su serveriu (-iais), jo architektūra gali būti patvirtinta, kaip privalomas techninis reikalavimas visoms Atsiskaitymo priemonėms, kurios galės būti naudojamos kaip alternatyva kasos aparatams, apskaitant ūkines operacijas. Kūrėjai galės vystyti inovatyvias Atsiskaitymo priemones ir siūlyti jas rinkoje (pvz. vietoje kasos aparato būtų galima kurti ir naudoti Atsiskaitymo priemones, tokias kaip bankinių kortelių skaitytuvus, išmaniųjų įrenginių mobiliąsias programas).

PAPILDOMA PAGALBINĖ INFORMACIJA, KURI GALI BŪTI AKTUALI SPRENDIMO KŪRĖJAMS

Pagrindiniai teisės aktai:

- Lietuvos Respublikos 2002 m. rugpjūčio 13 d. Nr. 1283 vyriausybės nutarimas Nr. 1283 „Dėl kasos aparatų diegimo ir naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“
- Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2004 m. sausio 26 d. įsakymas Nr. VA-9 „Dėl kasos aparatų, prekybos (paslaugų teikimo) automatų ir taksometrų spausdintuvų techninių reikalavimų“.